

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії,
в.о. ректора університету
_____ Д.Ф. Гончаренко

Затверджено на засіданні приймальної
комісії ХНУБА
Протокол №_2_ від«_06_»__02__2020 р.

**Програма додаткових фахових вступних випробувань
для вступу на навчання
та освітнім рівнем «Магістр»
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
на базі здобутого освітнього ступеня «бакалавр»**

Голова фахової атестаційної комісії
зав. каф. фінансів та кредиту, проф.

В.І. Успенко

Харків-2020

Програма додаткових фахових вступних випробувань для вступу на навчання освітнім рівнем «Магістр» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» розроблена з урахуванням вимог освітньо–професійної програми.

На вступний іспит виносяться блоки змістових модулів нормативної частини загально – економічної підготовки фахівців з освітньо- професійної програми.

Кожен білет складається зі 100 тестових питань, що відповідають програмним вимогам та охоплюють такі дисципліни: «Політекономія», «Макроекономіка» та «Мікроекономіка».

Запропонованих у питаннях додаткових фахових вступних випробувань обсяг знань, умінь та навичок можна вважати достатніми для контролю знань студентів.

Теоретична частина програми вступних випробувань

1. Політекономія

Тема 1.Предмет, методи та функції політичної економії.

Вступ до політекономії. Поняття економіки. Предмет і функції політичної економії як науки, наукові методи її дослідження. Роль та місце політекономії в системі економічних і суспільних наук. Типи соціально-економічних систем.

Тема 2. Головна економічна проблема суспільства.

Сутність, мета і фактори суспільного виробництва. Матеріальне і нематеріальне виробництво. Взаємодія і взаємозв'язок факторів суспільного виробництва. Економічна ефективність виробництва та її показники.

Тема 3. Передумови виникнення та основні риси товарно-ринкового господарства(ТРГ).

Умови функціонування ринкової економіки та етапи її розвитку. Товар і його властивості. Визначення сутності, функцій та видів грошей. Структура, елементи і типи національних грошових систем. Причини виникнення інфляції, її визначення, види і наслідки.

Тема 4. Ринкова економіка. Попит і пропозиція.

Поняття, сутність, суб'єкти та види ринку. Взаємодія попиту і пропозиції. Встановлення рівноважної ціни і рівноважної кількості товару. Основні елементи інфраструктури ринку, функції ринку та їх взаємозв'язок з економічними законами.

Тема 5. Домашні господарства як суб'єкти ринкової економіки.

Сутність і аналіз діяльності одних з основних суб'єктів ринкового господарства – домогосподарювання. Розгляд джерел доходів

домогосподарств та їх розподілу. Аналіз витрат на споживання і заощаджень домогосподарств. Визначення особливостей споживчої поведінки.

Тема 6. Підприємство і підприємництво у ринковій економіці.

Поняття підприємства та його організаційно-правові форми. Капітал підприємства і його кругообіг. Витрати виробництва та їх види. Поняття прибутку та джерела його формування. Сутність функції і форми підприємництва.

Тема 7. Капітал сфери обігу.

Сутність позичкового капіталу і позичкового відсотка. Банківська система і банки. Функції банків. Кредит, його функції і форми. Капітал у сфері торгівлі. Торговий прибуток. Цінні папери як форма функціонування фіктивного капіталу. Ринок цінних паперів. Фондова і валютні біржі.

Тема 8. Аграрна економіка. Рентні відносини .

Земля як фактор виробництва. Особливості підприємництва в аграрному секторі економіки. Земельна власність. Організаційно-правові форми підприємництва в сільському господарстві. Рентні відносини і види ренти. Агропромисловий комплекс. Державне регулювання агроринку.

Тема 9. Роль держави в ринковій економіці.

Необхідність державного втручання в економіку. Суб'єкти і об'єкти державного регулювання. Економічна роль і функції держави. Цілі і методи державного регулювання.

2. Макроекономіка

Тема 1. Макроекономіка як наука.

Об'єкт і предмет макроекономіки. Змішана економічна система як об'єкт макроекономіки. Моделі змішаної економіки. Суб'єкти змішаної економіки. Механізм функціонування економіки як предмет макроекономіки. Позитивна й нормативна функції макроекономіки. Макроекономіка та економічна політика.

Історія розвитку макроекономічної науки. Економічна таблиця Кене як перша спроба макроекономічного моделювання. Макроекономічні ідеї класичної теорії. Кейнсіанська революція в макроекономіці. Неокейнсіанська та неокласична теорії.

Тема 2. Макроекономічні показники в СНР.

Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного рахівництва. Суть системи національних рахунків та її відмінність від системи балансу народного господарства. Основні методологічні принципи системи національних рахунків.

Основні показники макроекономічних вимірювань. Валовий випуск та валовий внутрішній продукт. Кінцева та проміжна продукція. Методи

обчислення валового внутрішнього продукту: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Безподатковий дохід. Валовий національний дохід та валовий наявний національний дохід. Макроекономічні показники на чистій основі.

Номінальні та реальні макроекономічні показники. Постійні та поточні ціни. Номінальний та реальний ВВП. Темпи зростання та приросту ВВП. Індекси цін та дефлятор ВВП. Інфлювання та дефліювання ВВП.

Тема 3. Сукупний попит та сукупна пропозиція.

Сукупний попит. Сутність сукупного попиту та його відмінність від індивідуального попиту. Крива сукупного попиту. Цінові фактори сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпорту закордонних товарів. Нецінові фактори сукупного попиту та їх вплив на криву сукупного попиту.

Сукупна пропозиція. Вплив товарних цін на сукупну пропозицію. Крива сукупної пропозиції залежно від фази економічного циклу. Кейнсіанський, проміжний та класичний відрізки кривої сукупної пропозиції. Нецінові фактори сукупної пропозиції.

Сукупний попит – сукупна пропозиція як модель економічної рівноваги. Рівноважні ціни та рівноважний рівень виробництва. Механізм досягнення рівноваги в економіці на окремих відрізках кривої сукупної пропозиції.

Тема 4. Споживання, заощадження та інвестиції.

Споживання та заощадження як функції доходу. Безподатковий дохід як основний фактор споживання та заощадження. Графіки споживання та заощадження. Середня схильність до споживання та заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Недоходні фактори споживання та заощадження: багатство, ціни, очікування, споживча заборгованість, оподаткування. Автономне споживання та заощадження.

Інвестиції та фактори інвестування. Очікувана норма чистого прибутку та процентна ставка як основні фактори інвестиційного попиту. Номінальна і реальна процентні ставки. Крива сукупного попиту на інвестиції.

Тема 5. Сукупні видатки і рівноважний ВВП.

Витратні моделі економічної рівноваги. Метод „витрати-випуск”. Графічна модель „витрати-випуск”. Метод „вилучення - ін'єкції та його графічне відображення. Заплановані та фактичні інвестиції.

Мультиплікативний вплив сукупних витрат на валовий внутрішній продукт. Модель взаємоперетворень витрат і доходів. Сутність простого мультиплікатора витрат. Математична інтерпретація мультиплікатора витрат.

Тема 6. Сукупні видатки і рівноважний ВВП.

Рівноважний ВВП в умовах неповної та повної зайнятості. Рецесійний розрив як наслідок дефіциту сукупних витрат. Графічні моделі рецесійного та інфляційного розриву.

Тема 7. Держава в системі макроекономічного регулювання.

Роль держави у змішаній економіці. Обмеження ринкового механізму та необхідність державного втручання в економіку. Основні економічні функції держави: формування правових засад функціонування економіки, захист конкуренції, перерозподіл доходів та ресурсів, стабілізація економіки.

Альтернативні теорії макроекономічного регулювання. Монетаристська теорія. Рівняння обміну як концептуальна основа монетаристської теорії. Монетаристський механізм регулювання економіки. Теорія адаптивних та раціональних очікувань. Теорія економіки пропонування. Практична функція макроекономічних теорій.

Тема 8. Фіскальна політика.

Дискреційна фіскальна політика. Державні закупки і податки як інструменти фіскальної політики, спрямовані на попит. Автономний вплив державних закупок і податків на рівень виробництва. Мультиплікатор податків. Спільний вплив державних закупок і податків на рівень виробництва. Мультиплікатор збалансованого бюджету.

Автоматична фіскальна політика. Податки як вмонтовані стабілізатори економіки. Ефект вмонтованих стабілізаторів в умовах спаду та інфляційного зростання. Обмеженість вмонтованих стабілізаторів і необхідність дискреційної фіскальної політики.

Фіскальна політика, спрямована на пропонування. Попит і пропозиція як об'єкти податкового варіанта фіскальної політики. Стимулюючий варіант впливу податків на пропонування. Крива Лаффера та можливість її практичного застосування.

Фіскальна політика та бюджетний дефіцит. Стимулююча фіскальна політика як фактор бюджетного дефіциту. Способи збалансування державного бюджету: на щорічній основі, на циклічній основі, принципу функціональних фінансів. Джерела фінансування бюджетного дефіциту.

Тема 9. Грошовий ринок та грошово-кредитна політика.

Грошовий ринок. Грошове пропонування та грошові агрегати. Попит на гроші: попит на гроші для угод і попит на гроші як активи. Процентна ставка як ціна грошей. Залежність процентної ставки від попиту та пропозиції на грошовому ринку. Механізм досягнення рівноваги на грошовому ринку.

Банківська система та грошова пропозиція. Функції комерційних банків, їх зобов'язання та резерви. Норма обов'язкових резервів. Депозитний мультиплікатор і грошова пропозиція.

Грошово-кредитне регулювання економіки. Основні інструменти регулювання грошової пропозиції: операції з державними цінними паперами на відкритому ринку, процентна політика, нормування обов'язкових резервів комерційних банків. Вплив грошово-кредитної політики на рівень національного виробництва. Політика "дешевих" та "дорогих" грошей.

Тема 10. Ринок праці та соціальна політика.

Ринок праці. Попит і пропозиція на ринку праці. Заробітна плата як ціна робочої сили. Механізм функціонування ринку праці: класична теорія, кейнсіанська теорія, теорія гнучкого ринку праці.

Зайнятість і безробіття. Повна зайнятість та потенційний рівень виробництва. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Закон Оукена та втрати економіки від циклічного безробіття.

Державне регулювання зайнятості населення. Експансіоністська політика зайнятості та її негативні наслідки. Зв'язок безробіття з інфляцією. Крива Філіпса в короткостроковому періоді. Крива Філіпса в довгостроковому періоді. Крива Філіпса та висновки для політики зайнятості.

Проблема нерівності в розподілі доходів. Крива Лоренца. Фактори самозахисту та зовнішнього соціального захисту населення. Держава як суб'єкт соціального захисту населення. Межа бідності: абсолютна та відносна. Державні інструменти соціального захисту населення: програми соціального забезпечення, програми державної допомоги.

Тема 11. Зовнішньоекономічна політика.

Зовнішньоекономічна діяльність та її структура. Міжнародні фінансово-економічні організації. Теорії порівняльних переваг про доцільність зовнішньоекономічної діяльності країни.

Платіжний баланс. Структура платіжного балансу. Баланс поточних операцій. Баланс руху капіталів. Операції балансування. Регулювання платіжного балансу.

Валютний курс. Котирування валюти. Зв'язок між курсами національної та іноземної валюти. Паритет купівельної спроможності валюти. Попит і пропозиція як фактор валютного курсу. Зв'язок між валютним курсом і платіжним балансом.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та не митні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Валютні режими та державне регулювання валютного курсу.

Тема 12. Макроекономічна нестабільність. Економічне зростання.

Циклічність як форма економічного розвитку. Сутність та структура економічного циклу. Види економічних циклів. Причини циклічних коливань. Індикатор циклічних коливань в економіці.

Економічне зростання й економічний розвиток. Матеріальні фактори економічного зростання. Виробнича функція економічного зростання. Суспільні фактори економічного зростання. Мержиналістська та структуралістська теорії економічного зростання.

Модель економічного зростання Харрода - Домара. Кейнсіанська теорія і модель Харрода - Домара. Капітальна теорія вартості як основа моделі Харрода - Домара. Гранична схильність до заощадження та ефективність капіталовкладень як головні фактори моделі Харрода - Домара. Умови економічного зростання в моделі Харрода - Домара.

Модель економічного зростання Солоу. Фактори економічного зростання в моделі Солоу в довгостроковому і короткостроковому періодах.

Продуктивність праці як головна умова економічного зростання. Стійкий рівень капіталоозброєності в моделі Солоу. "Золоте правило" як критерій норми заощаджень.

3. Мікроекономіка

Тема 1. Корисність економічного блага. Економічний вибір.

Поняття корисності. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності. Закон спадної граничної корисності. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності. Уподобання споживача.

Побудова кривих байдужості. Карта кривих байдужості. Властивості кривих байдужості. Поняття взаємозамінних, взаємодоповнюючих та нейтральних благ.

Гранична норма заміщення. Бюджетне обмеження споживача. Вплив зміни доходу споживача на положення бюджетної лінії.

Рівновага споживача: економічна, алгебраїчна та графічна інтерпретація. Вибір оптимального споживчого кошика. Методи знаходження точки рівноваги.

Тема 2. Аналіз поведінки споживача.

Реакція споживача на зміну доходу. Крива «дохід-споживання». Функція попиту від доходу: крива Енгеля. Поняття нормальних благ та благ нижчої споживчої цінності. Функції Торнквіста. Реакція споживача на зміну цін товарів. Крива «ціна-споживання». Крива індивідуального попиту. Поняття звичайних благ та благ Гіффена.

Ефект заміни та ефект доходу. Вплив ефектів за Слуцьким та за Хіксом. Рівняння Слуцького. Взаємодія ефектів заміни та доходу. Прийняття рішень в ситуаціях з ризиком. Невизначеність та економічний ризик. Умови схильності та несхильності споживача до ризику. Ризик та ефективність економічних рішень.

Тема 3. Попит і пропозиція. Теорія еластичності.

Ринковий попит як сума індивідуальних попитів (визначення, побудова графіку). Зміна попиту та зміна обсягу попиту, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз).

Ринкова пропозиція. Зміна пропозиції та зміна обсягу пропозиції, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз).

Взаємодія попиту і пропозиції. Ціна і обсяг рівноваги. Вплив зміни попиту та пропозиції на рівновагу. Поняття надлишку споживача та надлишку виробника.

Поняття «еластичності» для загального випадку. Концепція еластичності. Еластичність попиту. Дуговий метод розрахунку еластичності. Перехресна еластичність. Еластичність попиту за доходом.

Еластичність пропозиції. Фактори, що впливають на еластичність пропозиції.

Тема 4. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми.

Фірма як суб'єкт ринку. Мотивація поведінки фірми. Миттєвий, короткотерміновий і довготерміновий періоди.

Поняття та параметри виробничої функції. Виробнича функція як економічна модель. Способи побудови виробничої функції (табличний, алгебраїчний, графічний). Основні властивості виробничої функції.

Сукупний, середній та граничний продукт у короткотерміновому періоді. Закон спадної продуктивності факторів виробництва. Двофакторна виробнича функція. Ізокванта та її властивості. Карта ізоквант. Гранична норма заміщення. Зміна технології, зміна масштабу у довготерміновому періоді. Постійний, спадний та зростаючий ефект від збільшення масштабу виробництва.

Тема 5. Витрати виробництва.

Поняття і види витрат виробництва. Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат. Альтернативні витрати. Явні та неявні, внутрішні та зовнішні витрати. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Економічний та бухгалтерський прибуток.

Витрати виробництва у короткотерміновому періоді. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати. Визначення, графічний аналіз особливостей взаємного розташування та закономірностей зміни кожного з видів витрат.

Тема 6. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти і суспільні блага.

Зовнішні ефекти, їх економічний зміст. Позитивні і негативні зовнішні ефекти, їх сутність та заходи щодо корегування. Суспільні та приватні витрати (вигоди). Теорема Коуза – Стіглера.

Поняття суспільних благ. Забезпечення суспільними благами: можливості ринку і держави. Теорія суспільного вибору.

Критерії оцінки конкурсних фахових вступних випробувань

1. Норми оцінок виконання окремих питань: загальний обсяг тестів 100 запитань. Оцінка виставляється в залежності від кількості вірних відповідей і отриманих балів. Правильна відповідь на один тест оцінюється в 2 (два) бали. Якщо, у тесті правильна одна відповідь (з двох можливих), то нараховується 1 бал.

2. Вступник, який отримав 100 (сто) балів і менше вважається таким, що не склав додаткове вступне випробування.

Список рекомендованої літератури

1. Ковальчук С. В., Форкун І. В. Фінанси. навч. посібник. – Львів: "Новий Світ - 2000", 2005. – 568 с.
2. Опарін В.М. Фінанси – К., 2009 – 240 с.
3. Грідчина М.В. Фінанси – К., 2008
4. Кудряшов В.П. Фінанси – Херсон, 2012
5. Маслова С. О: Фінансовий ринок – К.: – Каравела, 2003
6. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік – Х., 2005
7. Стеців Л. П., Копилюк О. І. Фінанси – К., 2007